

Vücut Dismorfik Bozukluk Taraması- Kendini Değerlendirme Formu

RECOMMENDED CITATION

memjavad (2025). *Vücut Dismorfik Bozukluk Taraması- Kendini Değerlendirme Formu*.
Turkish Psychological Scales. Retrieved from
<https://tr-scales.arabpsychology.com/?p=32564>

Öz

Vücut Dismorfik Bozukluk Taraması- Kendini Değerlendirme Formu, bireylerin kendi fiziksel görünüşlerine yönelik algı ve tutumlarını ve bu algıdan kaynaklanan sıkıntı düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir Psikometrik araçtır. Bu form, Ayşe Altan tarafından 2001 yılında yapılan yüksek lisans tezi kapsamında, orijinal bir ölçeğin Türkçeye **uyarlama** çalışması olarak kullanıma sunulmuştur. Ölçek, özellikle **vücut imaj** sorunları yaşayan ve görünüşleriyle ilgili yoğun kaygı duyan popülasyonlarda, örneğin plastik cerrahi hastalarında, Vücut Dismorfik Bozukluk (VDB) belirtilerinin tanınmasında kritik bir role sahiptir. Bu kendini değerlendirme formu, klinik tanı koymaktan ziyade, yüksek riskli bireyleri hızlıca tespit etmeye ve ileri klinik değerlendirmeye yönlendirmeye olanak tanır.

Ölçeğin temel amacı, bireyin kusurlu algıladığı vücut bölgelerine ne kadar zaman ve enerji harcadığını, bu algıların günlük yaşamı ne ölçüde bozduğunu ve sosyal kaçınmaya yol açıp açmadığını belirlemektir. Uyarlama çalışması, Bozaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde gerçekleştirilmiş olup, çalışmanın hedef kitlesi **vücut imaj memnuniyetsizliği**, öz saygı ve estetik kaygılar bağlamında incelenmiştir. Ölçeğin kullanımı, **ruh sağlığı** profesyonellerine, özellikle de VDB'nin erken tespiti ve önlenmesi alanlarında önemli bir tarama mekanizması sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Vücut Dismorfik Bozukluk, VDB Tarama, Kendini Değerlendirme Formu, Vücut Algısı, Vücut İmajı Memnuniyetsizliği, Öz Saygı, Psikometrik Uyarlama, Plastik Cerrahi Hastalar.

Yazarlar

Ayşe Altan

Amaç

Vücut Dismorfik Bozukluk Taraması- Kendini Değerlendirme Formu'nun birincil amacı, klinik ortamlarda veya araştırmalarda kullanılan, hızlı ve etkili bir **tarama aracı** sağlamaktır. Ölçek, bireylerin kendi algıladıkları fiziksel kusurlarına yönelik algı ve tutum düzeylerini, tekrarlayıcı davranışları (örneğin, aynada kontrol etme, kamuflej yapma) ve bu düzeylerin neden olduğu belirgin sıkıntı veya işlevsellik bozukluğunu tespit etmek üzere tasarlanmıştır. Bu tarama, özellikle estetik kaygılarla plastik cerrahi kliniklerine başvuran, ancak altında yatan bir VDB belirtisi taşıyan hastaların aydınlanmasında büyük önem taşımaktadır.

Ölçeğin geliştirildiği yüksek lisans tezi bağlamında, amaç, vücut imaj memnuniyetsizliğinin, **öz saygı** düzeylerinin ve vücut imaj algısının plastik cerrahi hastalarındaki dinamiklerini

incelemek ve bu popülasyonda VDB riskini saptamaktır. Ölçek, yüksek risk altındaki bireylerin saptanarak, cerrahi müdahale öncesinde uygun psikolojik danışmanlık veya tedaviye yönlendirilmesi ihtiyacını ortaya koymaktadır. Bu sayede, gereksiz veya uygunsuz cerrahi prosedürlerin önüne geçilmesi hedeflenmiştir.

Yapı

Bu ölçek, temelde **Vücut Dismorfik Bozukluk (VDB)** psikolojik yapısını ölçmektedir. VDB, DSM-5'te Obsesif-Kompulsif ve İlişkili Bozukluklar kategorisinde yer alan, kişinin algıladığı bir fiziksel kusurla (genellikle başkaları tarafından fark edilmeyen veya çok az görülen) aşırı meşgul olmasıyla karakterize edilen ciddi bir ruh sağlığı durumu. Ölçek, bu meşguliyetin üç ana boyutunu yakalamayı hedefler: 1) Görünümüyle ilgili **takıntılı düşüncelerin** sıklığı ve yoğunluğu, 2) Görünümüyle ilgili kaygıyı azaltmak için yapılan **tekrarlayıcı ve kompulsif davranışlar** (örneğin, aşırı makyaj yapma, cildi yolma, kuyafet seçimiyle uğraşma), ve 3) Bu meşguliyetin yol açtığı **sosyal, mesleki veya diğer önemli işlevsellik alanlarında bozulma**.

Uyarlanan form, bireyin kendilik algısı ve fiziksel görünümüne yüklediği aşırı önem düzeyini değerlendirir. VDB yapısının başarıyla bir şekilde ölçülebilmesi için, ölçeğin maddelerinin, sadece yüzeysel memnuniyetsizliği değil, aynı zamanda klinik olarak anlamlı düzeydeki **distres** (stres) ve işlev kaybını da yansıtmaları gerekmektedir. Bu nedenle, ölçek maddeleri, VDB'nin tanı kriterlerine uygun olarak, günlük yaşam kalitesini olumsuz etkileyen belirti kümelerini hedeflemektedir.

Geçerlik

Orijinal kaynaktan ölçeğin geçerlik çalışmalarına dair spesifik istatistiksel veriler sağlanmamıştır (-). Ancak bu formun bir **uyarlama ölçeği** olduğu göz önüne alındığında, Türk kültürüne ve diline uygunluğunun sağlanması amacıyla kapsamlı **Uyarlama Geçerliliği** çalışmaları yapılmaması beklenir. Bu çalışmaları genellikle dilsel eşdeğeri (çeviri-geri çeviri), içerik geçerliğini (maddelerin VDB yapısını ne kadar iyi temsil ettiği) ve yapı geçerliğini (ölçeğin teorik olarak ölçmesi gereken yapıyı ölçüp ölçmediği) içerir.

Yapı geçerliliği bağlamında, Vücut Dismorfik Bozukluk Taraması- Kendini Değerlendirme Formu'nun, klinik olarak tanımlanan VDB hastalarından, sağlıklı kontrollerden veya sadece hafif vücut memnuniyetsizliği olan bireylerden ayrıştırmaya yeteneği (ayrıştırmaya geçerliliği) kritik öneme sahiptir. Ayrıca, bu ölçeğin puanlarından, diğer ilgili yapılarla (örneğin, obsesif-kompulsif belirtiler, öz saygı düşüklüğü, depresyon) teorik beklentilere uygun yönde korelasyon göstermesi (yakınsak ve raksak geçerlik) de yapı geçerliğinin temel bileşenlerindedir. Altan'ın çalışmasında, öz saygı ve vücut imajı memnuniyetsizliği gibi yapılarla ilişkisinin incelenmesi muhtemeldir.

Güvenirlilik

Ölçeğin güvenirlilik değerleri kaynakta belirtilmemiştir (-). Güvenirlilik, ölçeğin tutarlılık derecesini ifade eder. Bir tarama aracının güvenilir kabul edilebilmesi için, farklı zamanlarda veya farklı madde gruplarında benzer sonuçlar vermesi gerekir. Bu bağlamda, uyarılma çalınmasında genellikle iki temel güvenirlilik türü incelenir: **Ç Tutarlılık** ve **Test-Tekrar Test Güvenirliliği**.

Ç tutarlılık, ölçekteki tüm maddelerin aynı psikolojik yapıya (VDB) ne kadar iyi ölçtüünü gösterir. Cronbach Alfa katsayısı, bu tutarlılık ölçmek için en sık kullanılan istatistiktir. Yüksek bir Cronbach Alfa değeri (genellikle 0.70 ve üzeri), ölçek maddelerinin homojen olduğunu ve tutarlı bir şekilde VDB belirtilerini yansıttığını gösterir. Test-tekrar test güvenirliliği ise, zaman içinde VDB belirtileri değişmeyen bireylerin, ölçeği farklı zamanlarda uyguladıklarında benzer puanlar alıp almadığını kontrol eder. Bu güvenirlilik türü, ölçeğin zamana karşı istikrarını kanıtlar.

Faktör Analizi

Uyarılma sürecinin ayrılmaz bir parçası olan Faktör Analizi sonuçları kaynakta açıkça belirtilmemiştir. Ancak, uyarılma çalınmalarında, orijinal ölçeğin faktör yapısını (yani, hangi maddelerin hangi alt boyutları oluşturdu) Türk popülasyonunda da korunup korunmadığını belirlemek esastır. Bu analiz, ya **Açıklayıcı Faktör Analizi** (AFA) ya da **Doğrulayıcı Faktör Analizi** (DFA) yoluyla gerçekleştirilir.

Eğer Vücut Dismorfik Bozukluk Taraması- Kendini Değerlendirme Formu'nun orijinal versiyonu çok faktörlü bir yapıya sahipse (örneğin, meşguliyet, kaçınma ve kompulsiyon alt boyutları), DFA kullanılarak bu faktör yapısının Türk verilerinde de uygunluk gösterip göstermediği sınımlanmalıdır. AFA ise, ölçeğin yeni kültürde beklenmedik alt boyutlara ayrılıp ayrılmadığını veya bazı maddelerin kültürel farklılıklar nedeniyle farklı faktörlere yüklenip yüklenmediğini keşfetmek için kullanılabilir. Başarılı bir faktör yapısı, ölçeğin yapı geçerliliğinin güçlü bir kanıtıdır ve VDB yapısının kültürel bağlamda doğru bir şekilde temsil edildiğini gösterir.

Araç

Test Tipi:

Uyarılma (Adaptation)

Format:

Kendini Değerlendirme Formu (Self-Report Questionnaire)

Mevcut Dil:

Türkçe

Popülasyon Grubu:

Klinik ve Klinik Dışı Popülasyonlar, özellikle **vücut imajı** kaygıları olan yetişkinler (Orijinal çalışmada plastik cerrahi hastaları).

Yaş Grubu:

Yetişkinler (18 yaş ve üzeri).

Popülasyon Detayları:

Ölçek, Ayşe Altan'ın yüksek lisans tezi kapsamında, özellikle estetik cerrahi düşünen veya geçirmiş olan bireylerde **vücut algısı** ve öz saygı arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kullanılmıştır. Bu nedenle, ölçeğin psikometrik özellikleri bağlamında bu spesifik klinik kaygıya sahip popülasyonda test edilmiştir.

Test Metodolojisi:

Maddeler, bireyin VDB belirtilerinin şiddetini ve sıklığını yansıtan bir derecelendirme sistemi üzerinden yapılmaktadır. Derecelendirme sistemi bilgisi kaynakta mevcut olmasa da, bu tür tarama ölçekleri genellikle Likert tipi (örneğin, 0=Hiçbir zaman, 4=Hemen hemen her zaman) veya evet/hayır formatında kullanılmaktadır. Yüksek puanlar, VDB belirtilerinin daha yüksek şiddette olduğunu ve ileri klinik değerlendirme gerektirdiğini işaret eder.

Anahtar Kelimeler

VDB Tarama, Psikometrik Ölçek, Vücut İmajı, Faktör Analizi, Uyarılma Geçerliliği, Güvenirlilik, Öz Değer.

Şinler, Ücret ve Test Yılı**Test Yılı:**

2001 (Uyarılma çalışması tamamlanmış yılı).

İzinler ve Ücret:

Ölçek, bir akademik tez çalışması kapsamında geliştirildiği için, kullanım izinleri ve telif hakları konusunda öncelikle sorumlu yazar Ayşe Altan ile iletişime geçilmesi gerekmektedir. Akademik veya klinik amaçlı kullanımlar için izin prosedürleri yazara bağlıdır.

Yazarlar**Yazar ORCID Tanımlama:**

Veri mevcut değildir.

Bağlı E-posta Adresleri:

aysealtan@gmail.com

Yazma Adresi:

Ayşe Altan (Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 2001).

Kaynaklar

Altan, A. (2001). *Body image dissatisfaction, self-esteem and body image in plastic surgery patients* (Master's thesis). Boğaziçi University Institute of Social Science, İstanbul.

Vücut Dismorfik Bozukluk Taraması- Kendini Değerlendirme Formu**Maddeleri**

ÖNEMLİ: Aşağıdaki ölçek maddeleri orijinal dilinde korunmalı ve hiçbir şekilde değiştirilmemelidir.

Orijinal kaynakta ölçek maddeleri sağlanmamıştır. Ölçek maddelerine ulaşmak için Ayşe Altan'ın 2001 tarihli yüksek lisans tezine başvurulması gerekmektedir.